

RÖSLEROVO JMÉNO
A JEHO JMENOVCI

Alena Hönigová

JOHANN JOSEPH RÖSLER (1771–1812)

**Kapitoly z pražského hudebního života
kolem roku 1800**

© MgA. Alena Hönigová 2020
<https://www.alenahonigova.com>

OBSAH

0.2.1 RÖSLEROVO JMÉNO.....	2
0.2.2 RÖSLEROVI JMENOVCÍ.....	3
NEJČASTĚJI CITOVANÉ PRAMENY	5

Obrázek na titulní straně: Silueta Johanna Josepha Röslera. Röslerův stínový portrét zmiňuje ve svém slovníkovém hesle již Constant von WURZBACH.¹ Dle Wurzbacha je velmi věrně vyhotoven a v době vydání slovníku (1874) byl majetkem Vídeňské konzervatoře. V roce 1892 byl součástí sbírky portrétů Dvorního divadla ve Vídni.² V katalogu této sbírky byl k portrétu připojen i krátký Röslerův životopis. Nyní je kopie portrétu uložena ve fondu grafických dokumentů Hudebního oddělení Národního muzea v Praze.³

¹ WURZBACH, Constant von. „Rösler, Joseph“. In: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: ... Sechszwanzigster Teil Rhedey ... (VI. Folge)*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874, s. 244.

² *Katalog der Portrait-Sammlung der k. u. k. General-Intendanz der k. k. Hoftheater: zugleich ein biographisches Hilfsbuch auf dem Gebiet von Theater und Musik*. Wien: A. W. Künast, 1892, 2. Abt., 4. Gruppe, s. 350.

³ CZ-Pnm, sig. E 497.

0.2.1 RÖSLEROVO JMÉNO

Jméno skladatele Röslera je zde psáno formou, jakou se nejčastěji podepisoval on sám. V databázi Národní knihovny je v souborném katalogu České republiky Röslerovo dílo vedeno pod jménem Ján Jozef Rösler. V dobových ohlasech i opisech se vyskytuje forma Rösler i Rössler (jak bylo běžné vzhledem k dobovému kolísání pravopisu), výjimečně Rösler. Tištěná díla uvádějí jeho jméno v jazykové formě publikace, tedy Rösler, Rössler nebo Roesler, křestní jméno pak jen Joseph, Johann Joseph nebo Giuseppe, případně Giovanni Giuseppe. V autografech, které jsem měla možnost zhlédnout, se Rösler nejčastěji podepisoval Joseph Rösler, v italsky psaných pramenech pak Giuseppe Roesler.

Přestože byl Rösler svými současníky označován za českého (böhmisch) nebo „našeho“ skladatele, nenašla jsem žádné náznaky toho, že by Rösler mluvil česky, což se v této době nevyklučuje. Nezhudebnil také žádný český text. Bohužel nemám k dispozici nic z jeho osobní pozůstalosti, ale protože pocházel z rodiny vysokého guberniálního úředníka a vystudoval gymnázium i filozofii v Praze, domnívám se, že komunikoval německy a vzhledem k jeho angažmá u italské operní společnosti i profesi hudebníka také italsky.

Přestože se narodil v tehdejších Uhrách (dnešním Slovensku), strávil ve svém rodišti dle mých výzkumů pouze tři roky. V křestním listě je uveden jako Bartolomeus Joannes Josephus Rösler, jeho úmrtí je zaznamenáno pod jménem Joseph Rösler. Většinu svého života strávil v Praze, od roku 1805 se pohyboval mezi Vídní, Prahou a dalšími lobkovickými rezidencemi v Čechách. Třebaže je forma Ján Jozef Rösler v českém prostředí často uváděna, rozhodla jsem se k užívání formy Johann Joseph Rösler.

0.2.2 RÖSLEROVI JMENOVCÍ

Jméno Rösler v jeho nejrůznějších formách (Rössler, Rosetti, Růžička) bylo poměrně rozšířené příjmení. Řada nositelů tohoto jména byli také hudebníci. Je tedy přirozené, že docházelo v minulosti stejně jako v současnosti k častým záměnám. Na tento jev upozorňuje například lexikograf Constant von Wurzbach (1818–1893), autor jednoho z nejpodrobnějších slovníkových hesel o Röslerovi:⁴

„Rösler, Joseph [...] objevuje se také tu a tam, jako například u Dlabacze, psaný s dvojitým s,⁵ tedy Rößler, což je nesprávné. Někteří také udávají jako místo jeho narození Prahu v Čechách namísto Chemnitzu v Uhrách [dnes Banské Štiavnice na Slovensku], je ale třeba ho odlišovat od slavného Franze Antona Rößlera, který se tolik proslavil pod jménem Rosetti a jehož nástin života je zde obsažen.“

Jednotlivé „Röslery“ se podařilo přehledně odlišit muzikologovi Sterlingu E. Murray v článku „The Rösler-Rosetti Problem: A Confusion of Pseudonym and Mistaken Identity.“⁶ Sterling cituje Gerberovo slovníkové heslo,⁷ týkající se nejslavnějšího z „Röslerů“, totiž Antona Rösslera zvaného Rosetti. GERBER uvádí ještě další jmenovce – hudebníky a Murray je následně identifikuje:

1. **Franz Anton Rös(s)ler** (1746 Mimoň nebo ca 1750 Litoměřice⁸ – 1792 Ludwigslust), zvaný Antonio Rosetti, nejprve kapelník bavorského knížete Krafta Ernsta z Öttingen-Wallersteinu, později kapelník vévody meklenburského v Ludwigslustu. Tento plodný autor je v dnešní době znám především svými koncerty pro dechové nástroje, ale je autorem téměř všech hudebních žánrů vyjma opery. Díky jeho pseudonymu ho někteří jeho současníci považovali za Itala.
2. **Antonio Rosetti**, narozený v Miláně, o němž je známo, že byl především operním skladatelem, populárním v 80. letech 18. století v Benátkách, Neapoli a Miláně, komponoval též balety a kantáty.

⁴ WURZBACH, s. 242.

⁵ Wurzbach zde použil výraz „*doppeltes s*“. Dnes se ve spisovné němčině označuje *ß* „*scharfes s*“ tedy ostré s.

⁶ *Music & Letters* [online]. Oxford University Press, 1976, vol. 57, no. 2, s. 130–143.

DOI: <https://doi.org/10.1093/ml/LVII.2.130/> (cit. 24.07.2019).

⁷ GERBER, s. 922.

⁸ Doklady Wallersteinské farnosti k Rosettiho svatbě roku 1777 uvádějí, že byl dvorní hudebník z Litoměřic. Tento původ a datování je uvedeno též v korespondenci Rosettiho vydavatele Heinricha Philippa Bosslera (1744–1812). V Litoměřicích se však nepodařilo dohledat Rosettiho/Rösslerův křestní list. Dle jiných badatelů se jedná o Francisca Xaveria Antonia Rösslera, jehož záznam o narození (25.) a křtu 26. 10. 1746 byl nalezen v Mimoní. Tento Rössler však údajně působil celý život v Mimoní jako švec a zemřel roku 1779.

Murray, Sterling E. „Rosetti [Rösler, Rössler], Antonio.“ In: GROVE. DOI:

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000023855/> (cit. 26.01.2021).

3. **Antoine Rosetti**, baron, který publikoval klavírní skladby u Jeana Ricordiho v Miláně mezi lety 1814–1815.
4. **Russitschka** (Ruzicka), blíže neurčený skladatel českého původu.
5. **Friedrich Wilhelm Rosetti**, narozený roku 1763 v Berlíně, harfenista ve službách knížete Thurn Taxis, později působil v Magdeburgu.
6. **Joseph Rösler**. K tomuto seznamu Murray připojuje také „našeho“ Röslera. Uvádí ho sice jako maďarského skladatele s chybným datem narození i úmrtí, ale jinak se opírá převážně o informace z Gerberova hesla o Josephu Röslerovi. Murray se dále domnívá, že Dlabaczovo heslo pojednávající o Rösslerovi, knězi a houslistovi v katedrále sv. Víta, by se ve skutečnosti mohlo vztahovat k mladým letům slavného Antonia Rosettiho.
7. **Antonio Rosetti**, houslista působící v letech 1776–1779 v Esterházyho kapele.
8. **Ernst Friedrich Rösler**, narozený v roce 1748 v Rastenbergu u Výmaru, varhaník a skladatel (především církevní hudby).

Cílem Murrayho článku bylo odlišit hudebníky stejného nebo podobného jména od slavného Franze Antona Rösslera zvaného Rosetti. Já mohu k tomuto seznamu připojit další jména, s jejichž záměnou s „naším“ Röslerem jsem se setkala při hledání Röslerova díla v knihovnách.

9. **Benjamin Gottlieb Rös(s)ler**, též Roesler (1769 Reichenau – 1833 Žitava v Sasku), varhaník, skladatel a teolog. Tiskem vyšly skladby pro klavír a cembalo, skládal též vokální skladby.
V RISM je mu například mylně připsána píseň *L'amante morto*.⁹
10. **Gustav Rösler** (1819–1882), aranžér a skladatel, známý především jako autor řady klavírních výtahů díla Johanna Sebastiana Bacha, Ludwiga van Beethovena a dalších. Jeho komorní skladby byly publikovány v Magdeburgu u vydavatelství Heinrichshofen v druhé polovině 19. století a příležitostně jsou jeho skladby připisované Röslerovi, o němž pojednává tato práce.

⁹ RK 170.8, s. 245.

NEJČASTĚJI CITOVANÉ PRAMENY

- RR Gius. Rsr. [Rösler]. *Repertorio del tutte le mie composizioni incominciando dall'anno 1796. Parte prima*. Wien, Gesellschaft der Musikfreunde in Wien, Archiv (A-Wgm). Sig. 1248/34. [Autograf].
Basel, Musikakademie der Stadt Basel, Vera Oeri-Bibliothek (CH-Bm). Sig. MAB F 5095. [Faksimile, neznámé místo, vydavatel a rok vydání].
- MB Nachricht vom Leben und den Werken des Tonsetzers Joseph Rösler. *Monatsbericht der Gesellschaft der Musikfreunde*. Wien: Gesellschaft der Musikfreunde des Österreichischen Kaiserstaates, 1829, roč. 1, s. 38–43.
- RK Komentovaná edice Röslerova katalogu (RR), která je součástí této práce a bude zveřejněna na konci tohoto projektu. Jednotlivé záznamy byly pro usnadnění orientace v Röslerově rozsáhlém repertoáru očíslovány a okomentovány a odkazují na ně čísla RK 1, RK 2 atd.

Slovníky z 18. století (chronologicky)

- GERBER GERBER, Ernst Ludwig. *Neues historisch-biographisches Lexikon der Tonkünstler, ... Dritter Theil. K.–R.* Leipzig: A. Kühnel, 1813, s. 899–900.
- DLABACZ DLABAČ, Gottfried Johann. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien. Zweiter Band, J–R.* Prag: Gottlieb Haase, 1815, s. 588.
- ÖNE GRÄFFER und CZIKANN. *Oesterreichische National-Encyklopädie ... Bd. 4 (N bis Sedria)*. Wien: In Commission der Friedr. Beck'schen Universität–Buchhandlung, 1836, s. 402.
- SCHILING SCHILING, Gustav. *Encyclopädie [!] der gesamten musikalischen Wissenschaften oder Universal-Lexicon der Tonkunst. Sechster Band. Riesenharfe bis Zyka*. Stuttgart: Franz Heinrich Köhler, 1838, s. 65–66.
- GATHY GATHY, August. *Musikalisches Conversations-Lexikon: Encyklopädie der gesamten Musik-Wissenschaft für Künstler, Kunstfreunde und Gebildete*. Hamburg: Niemeyer, 1840, s. 385.
- FÉTIS FÉTIS, François-Joseph. *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique: Na–Ry. Tome septième*. Bruxells: Meline, Cans et C., 1841, s. 455–456.
- GASSNER GASSNER, F. S. Dr. *Universal-Lexikon der Tonkunst: Neue Handausgabe in einem Bande*. Stuttgart: Franz Köhler, 1849, s. 732.
- MEYER MEYER, J. *Das große Conversations-Lexikon für die gebildeten ... Zweite Abtheilung ... Sechster Band*. Robetta–Sandstein. Hildburghausen: Bibliographisches Institut, 1851, s. 98.
- BERNSDORF BERNSDORF, Eduard. *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: ... Dritter Band*. Offenbach: Johann André, 1861, s. 361.

- RIEGER RIEGER, František, Ladislav, ed. *Slovník naučný: Díl sedmý. R–Ržew*. Praha: I. L. Kober, 1868, s. 581.
- PAUL PAUL, Oscar. *Handlexikon der Tonkunst. Zweiter Band. L – Z, Nachtrag*. Leipzig: Heinrich Schmidt, 1873, s. 351.
- WURZBACH WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: ... Sechszwanzigster Teil Rhedey – Rosenauer und Nachträge (VI. Folge)*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874, s. 242–244.
- MENDEL MENDEL-REISSMANN. *Musikalisches Conversations-Lexikon: Eine Encyclopädie der gesammten musikalischen Wissenschaften. Für Gebildete aller Stände. Achter Band*. Berlin: Robert Oppenheim, 1877, s. 385.

Periodika

- AeJ TRASSLER, Joseph Georg, ed. *Allgemeines europäisches Journal*. Brünn: J. G. Trassler, 1796–1798.
- AmZ ROCHLITZ, Friedrich, ed. *Allgemeine musikalische Zeitung*. Leipzig: Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1798–1818.
- HÄRTEL, Gottfried Christoph. *Allgemeine musikalische Zeitung*. Leipzig: Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1819–1827.

Další prameny (abecedně)

- SD JAKUBCOVÁ, Alena, ed. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2007.
- GROVE *Grove Music Online* [online]. Oxford University Press, 2001. <https://www.oxfordmusiconline.com/> (cit. 30.07.2019).
- MGG LÜTTEKEN, Laurenz, ed. *MGG Online: Die Musik in Geschichte und Gegenwart* [online]. Kassel, Stuttgart, New York: 2005, online 2016. <https://www.mgg-online.com/> (cit. 30.07.2019).
- SARTORI SARTORI, Claudio. *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: Catalogo analitico con 16 indici*. Cuneo: Bertola & Locatelli Editori, 1990–1994.
- TEUBER TEUBER, Oscar. *Geschichte des Prager Theaters. Von den Anfängen des Schauspielwesens bis auf die neueste Zeit. 2. Teil*. Prag: A. Haase, 1885.
- VERTI VERTI, Roberto, ed. *Un almanacco drammatico: l'indice de' teatrali spettacoli 1764–1823. Vol. 2*. Pesaro: Fondazione Rossini, 1996.